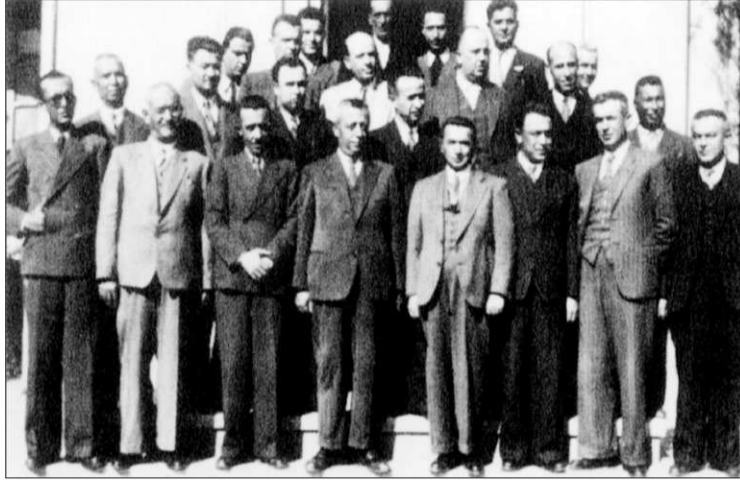

Yerel tarih ve yönetim üzerine beş kitap

Yerel yönetimlerin akademik yaşama ve yayın dünyasına katkıları

Ödemiş Belediyesi'ne bağlı Yıldız Kent Arşivi ve Müzesi tamamen yerel kaynaklardan sağladığı belgelerle yerel konulara önem veriyor. Son olarak "Yunan Ordusu Anadolu'da" konulu fotoğraf ve obje sergisini açtı. ÖYKAM, Ege Üniversitesi'nde yakın tarih bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Engin Berber'in yönetiminde kültürel ve belgesel yayınlar da yapıyor. Kısa sürede ÖYKAM tarafından beş kitap yayımlandı.

□ Alev COŞKUN

Yerel yönetimler, yerel tarih ve yerel kültürün ortaya çıkması ve belgelere bağlanmasında önemli işlevler görüyorlar. Örneğin Ödemiş Belediyesi'ne bağlı Yıldız Kent Arşivi ve Müzesi (ÖYKAM) Küçük Menderes Havza'sının tarihine ve kültürüne katkı yönünde girişimlerde bulunuyor.

Son yüzyılda, Rum Ortodoksları, Ermeniler ve Türkler Ödemiş'te birlikte yaşamaktaydılar. 1921 yılı rakamlarına göre, nüfusu 27.545 olan Ödemiş'te 6.802 Rum, 1.708 Ermeni ve 19.412 Türk yaşamaktaydı. Yüzyıllar boyunca çok yakın bir biçimde ve bir arada yaşayan bu halklar sonradan çatışma içine düştüler. Milli Mücadele sırasında Türklerle Rum azınlık arasında çok ciddi çatışmalar yaşandı. Lozan Antlaşması'yla kabul edilen "mübadele" ilkesi gereğince Ege bölgesindeki Rum azınlık Yunanistan'a, orada yaşayan Türkler de yoğunlukla Ege bölgesine geldiler.

Bu konularda dahil olmak üzere Yıldız Kent Arşivi ve Müzesi, tamamen yerel kaynaklardan sağladığı belgelerle bu konulara önem veriyor. Son olarak "Yunan Ordusu Anadolu'da" konulu fotoğraf ve obje sergisini açtı. Tüm yörede çok ilgi gördü.

ÖYKAM, Ege Üniversitesi'nde yakın tarih bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Engin Berber'in yönetiminde kültürel ve belgesel yayınlar da yapıyor. Kısa sürede ÖYKAM tarafından beş kitap yayımlandı.

Yakın tarih, özgeçmiş ve yerel kültürle ilgilenenler için aşağıda bu yayınların özeti verilmiştir.

Birinci kitap, yerel tarihçi Munis Armağan tarafından hazırlanan *Osmanlı Belgelerinde Ödemiş*'tir (2011). Bu kitap 188 sayfa olup, "Osmanlı Salnamelerinde" Ödemiş ilçesini ele almaktadır.

İlçenin kuruluşu, gelişimci atımları bu salnamelerde görülüyor.

ÖYKAM'ın yayımladığı ikinci kitap *Ödemiş'ten Zirveye Tırmananlar Beş Öncünün Öyküsü* (1860-1960), (2012) adını taşıyor. Kitap için araştırma ve verilerin toplanmasını siyaset bilimi mezunu Yasemin Coşkun yaptı. 400 sayfalık ve 2. baskısı yapılan kitapta Ödemiş'te doğan ve zirveye tırmanan beş önemli kişi ele alınıyor. Kitap sosyolojide "Social Mobility" teorisine dayalı bir çalışmadır. Bu beş öncüden, 1900'lu yılların başında belediye başkanlığı yapan Ali Haydar Bey, II. Meşrutiyet döneminde, tam da 31 Mart olayı sırasında 1909'da, Osmanlı sadrazamı olan Tevfik Paşa'ya çektiği telgrafla önem kazanmıştır.

Çünkü Belediye Başkanı Ali Haydar Bey "*Der'aliyye de Tarafdararı İstibdadın Sadr-ı azamı Tevfik Paşaya*" (Yüksek Makamdaki Zorba yönetimin Sadrazamı Tevfik Paşaya) diye telgrafına başlık koyabilmiş ve telgraf da "sadrızamlık makamını mezar taşına yazdırmak için kabul ettiyseniz üç gün de yeterlidir. Yok, vatani yok etmek ve milleti alçak ve bağımlık derecesine indirmek ve kan döktürmek için üstünüze aldığışanız alçaklıktır, hainliktir" diyebilmiştir.

Kitapta ele alınan ikinci kişi, Mustafa Fehmi Efendi (1853-1912) Osmanlı Devleti'nde Anadolu Kazaskerliği'ne kadar yükselmiştir. Küçük bir kasabadan çıkıp Osmanlı Devleti'nin önemli makamlarından Anadolu Kazaskerliğine seçilebilmek epeyce ilginçtir.

Üçüncü kişi, Dr. Mustafa Bengisu, Çanakkale Savaşları'nda alay doktoru olarak Atatürk'ün yanında görev

1942 Yılı Ödemiş Belediye Meclis Üyeleri (en üstte). Havuzlu Park'ın açılışı (üstte). Yanda ise Şükrü Saraçoğlu karikatürü...

yapmış, Cumhuriyet'ten sonra Ödemiş'in modern bir kent olarak yaratılmasında Belediye Başkanı olarak etkin çalışmalar ortaya koymuştur.

Ödemiş'te doğan Şükrü Saraçoğlu(1887-1953) fakir bir kasaba ailesinden zirveye yükselişi simgeliyor. Cenevre'de siyaset bilimi ve maliye okumuş ve TBMM'de 1923-1950 döneminde kesintisiz olarak 27 yıl İzmir Milletvekilliği görevini sürdürmüştür. Milli Eğitim, Maliye, Adalet, Dış İşleri Bakanlıkları, Başbakanlık ve Meclis Başkanlığı yapmıştır. Saraçoğlu, II.Dünya Savaşı sırasında Türk dış politikasının yürütülmesinde önemli görevler üstlenmiş ve çok tartışmalı Varlık Vergisi'nin yasalaşmasını da sağlamıştır. Yıllar sonra da "o günün şartları içinde ülkemizin bu vergiyi

almaya ihtiyacı vardı... Aynı şartlarda, aynı kanunu çıkartmaktan korkmam ve çekinmem" diyebilmişti.

Koyu bir Fenerbahçe tutkunu olan Saraçoğlu, Fenerbahçe'ye bugünkü stadyumunu da kazandıran kişidir.

Kitapta ele alınan beşinci öncü, Türkiye'de pek tanınmayan, 1940'lar da Ankara Dil Tarih Coğrafya Fakültesi'nde komünist iddiasıyla görevinden alınan bir grup aydından (Behice Boran ve Boratav gibi) birisi olan Prof. Dr. Muzaffer Şerif'tir. Komünizm felsefesini yaydığı iddiasıyla görevinden alınır, tutuklanır ancak ABD'deki bilim adamlarının ısrarlı talepleri sonucunda salıverilir. ABD'ye gider, yazdığı kitaplar ve üniversitelerde yaptığı deneylerle sosyal bilimler dünyasında çok önemli bir yer alır. 1979 yılında, Amerikan Ulusal Sosyoloji Derneği, Muzaffer Şerif'e "Sosyal psikolojinin kurulması ve gelişmesindeki önemli katkılarından dolayı en büyük bilim ödülünü" verdi.

Kitapta Ödemiş'in tarihi gelişimi ve Ödemiş insanının karakteri üzerinde de sosyolojik bir giriş bölümü de vardır.

ÖYKAM'ın 3. kitabı Prof. Dr. Engin Berber tarafından yazılmış olan tarihi bir belgedir. Kitap, *İzmir Yangını Hakkında Ön Rapor- Örnek Olay: Ödemiş-Birgi'nin Yakılması* (2013) adını taşıyor.

İzmir yangını hakkında son 2 yıldır birçok makale yazıldı. Aslında, İzmir yangını öncesi, Ödemiş'in beldesi olan Bizans, Selçuk, Aydınoğulları Beyliği ve Osmanlı dönemlerine ait tarihi binaların bulunduğu Birgi tarihi kentindeki yangın (2-3 Eylül 1922) biliniyor, ancak belgelere dayalı bir incelemesi yapılmamıştı.

Bu kitapta Prof. Berber, öncelikle Selanik yangını ışığı altında İzmir Yangını'nı ele alıyor. Daha sonra Birgi yangınına bir örnek olay olarak derinlemesine inceliyor. Kitapta fotoğraflara, şekillere ve tablolara ve ayrıca geniş bir kaynakçaya yer verilmiştir. Kitabın ilginç yanı, ikinci bölümünde bu incelemenin İngilizce'ye çevrilmesidir. Böylece kitap uluslararası literatürde kullanılabilir bir duruma getirilmiştir.

ÖYKAM'ın 4.cü kitabı *Ödemişli Bir Özgürlük Savaşçısının Kaleminden İlkurşun Ve Sonrası- Ali Orhan İlkurşun'un Anıları*, (2013) adını taşıyor. Kitabı yayıma hazırlayanlar; Engin Berber, Taner Bulut, Tülay Gül'dür.

Orhan İlkurşun, Milli Mücadele'de 30 Mayıs 1919'da Ödemiş'te ilkurşun savaşına etkin olarak katılan Ödemişli bir yedek subaydır.

Ali Orhan İlkurşun 15 Mayıs 1958 - 8 Ağustos 1958 tarihleri arasında Ege Ekspres gazetesinde 82 ayrı dizi yazıda anılarını yayımlamıştı.

Bu kitap, Ali Orhan İlkurşun'un bu dizi yazısını bir araya getirmekte ve Kuvayı Milliye kütüphanesine önemli bir katkıda bulunmaktadır.

Prof. Dr. Engin Berber'in akademik yönlendirmesi altında ÖYKAM'ın akademik ve tarihi çalışmalarını özet olarak sunarak, bir yerel yönetimin kültüre ve tarihe yaptığı katkıları da belirtmiş oluyoruz. ■

Kitaplar www.oykam.org sitesinde, yada ÖYKAM Emmioğlu Mah. Hacı Sadık Çarşısı No:16 PK:35750 Ödemiş-İZMİR Tel: +90 232 545 81 55